

รัฐบาลใหม่ : การตั้งรัฐมนตรีแบบใหม่ ที่ก้าวหน้า

๑. การตั้งคณะรัฐมนตรีแบบเก่าที่ล้าหลัง

ที่แล้มา มีรัฐบาลใหม่ที่ไรก็ตั้งคณะรัฐมนตรีกันแบบเก่า ๆ ทำงานแบบเก่า ๆ แล้วก็ไม่ได้ผล ประชาชนก็เกลียดรัฐบาลภายใน ๑ ปี เพราะทำงานไม่ได้ผล

ที่ว่าแบบเก่าก็คือ ตั้งรัฐมนตรีไปคุมกระทรวงที่มีอยู่แบบเก่า ๆ แล้วรัฐมนตรีก็ไปแบ่งกัน หรือแย่งกันคุมกรมหรือหน่วยงานที่ขึ้นกับกระทรวง รัฐมนตรีอยากที่จะบริหารมากกว่าอยากจะทำนโยบาย เพราะการบริหารหาช่องทางกินได้ง่าย แต่่นโยบายต้องใช้ปัญญาและหากินไม่ได้

บ้านเมืองจึงเพราะรัฐมนตรีทำงานนโยบายไม่เป็นหรือไม่ได้ทำ

นโยบายคือการมีทิศทาง และมีเครื่องมือที่จะทำให้ทิศทางนั้นได้ผลอย่างใหญ่หลวงและรวดเร็ว พ้นจากอุปสรรคติดขัดในราชการประจำ

ในราชการประจำนั้นติดขัดร้อยแปด การเมืองต้องทำให้หลุดจากการติดขัด ไม่ใช่ไปอยู่ในความติดขัดนั้น หรือทำให้เขาติดขัดมากขึ้น

ที่ราชการติดขัดอย่างหนึ่งคือ การที่ทำงานแยกเป็นกรม ๆ และกรมเป็นนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นโดยกฎหมายเฉพาะ ทำให้กรมตั้งตัวแข่งกระด้างอยู่เฉพาะตัว แยกส่วน ไม่รวมมือกัน เอากรมเป็นตัวตั้ง ไม่เอาพื้นที่หรือปัญหาเป็นตัวตั้ง

ในพื้นที่หรือปัญหาหนึ่ง ๆ ต้องการหลายกรมหรือทุกกรม แต่กรมเหล่านี้แยกกันอยู่คนละกระทรวง หรืออยู่ในกระทรวงเดียวกันก็ขึ้นกับรัฐมนตรีต่างคนต่างพรรค ประสานงานกันไม่ได้

งานจราจรในกรุงเทพมหานคร ที่แก้ปัญหไม่ได้ก็เพราะขึ้นกับหน่วยงานมากเกินไป ขาดเอกภาพในนโยบาย

ประเทศไทยมีลุ่มน้ำทั้งหมด ๒๕ ลุ่มน้ำ ลุ่มน้ำนั้นหมายรวมถึงป่าไม้ ทรัพยากร ผู้คน วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ซึ่งมีความสำคัญต่อโชคชะตาของประเทศทั้งหมด แต่การบริหารลุ่มน้ำขึ้นกับกรมต่าง ๆ เกือบ ๔๐ กรม ใน ๔ กระทรวง จึงขาดการประสานงาน ทำให้การจัดการลุ่มน้ำไม่ได้ผล เกิดความเสื่อมโทรมสูญเสียที่กระทบโชคชะตาของประเทศทั้งหมด

เรื่องอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการแก้ความยากจน การท่องเที่ยว หรืออะไร ล้วนต้องการนโยบายที่เป็นเอกภาพ และความร่วมมือของหลายกรมภายใต้นโยบายที่เป็นเอกภาพนั้น ซึ่งล้วนทำไม่ได้ในรูปแบบกระทรวงและกรมแบบเก่า ๆ อย่างเคย

บ้านเมืองวิกฤติแม้เพราะเหตุนี้

๒. รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ให้ตั้งรัฐมนตรีแบบใหม่ได้

จะมีสักกี่คนที่ทราบว่ารัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมืองกำหนดให้ตั้งรัฐมนตรีและกระทรวงแบบใหม่ได้

เมื่อผมเป็นประธานคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คปป.) อาจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ ได้ทำรอบความคิดหรือหลักการในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่ง คปป. เห็นชอบ และต่อมาได้นำไปใช้ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ นอกจากการตรวจสอบนักการเมืองแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ยังต้องการส่งเสริมความเข้มแข็งและประสิทธิภาพของการเมืองในการแก้ปัญหาประเทศ

มาตรา ๒๓๐ ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ กำหนดให้การรวมหรือการโอนกระทรวง ทบวง กรม ที่มีผลเป็นการจัดตั้งเป็นกระทรวง ทบวง กรม ขึ้นใหม่ (โดยไม่มีการกำหนดตำแหน่งหรืออัตราเพิ่มขึ้น) สามารถทำได้โดยตราพระราชกฤษฎีกา ไม่ต้องออกเป็นพระราชบัญญัติ

นี่เท่ากับว่า ถ้ารัฐบาลเห็นว่ามึงงานอะไร ๆ ที่สำคัญ ต้องการเร่งรัดให้เกิดผลโดยเร็ว ก็สามารถตั้งกระทรวงว่าด้วยเรื่องนั้น และให้โอนกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาขึ้นกับรัฐมนตรีกระทรวงนั้นโดยไม่ต้องตั้งอัตราใหม่

๓. ต้องมีมีโนภาพกระทรวงและรัฐมนตรีในรูปแบบใหม่

ในต่างประเทศที่ก้าวหน้า รัฐบาลมีความคล่องตัวมาก เมื่อรัฐบาลใหม่เข้าบริหารประเทศ และคิดว่ามีปัญหาอะไรใหม่ที่สำคัญ ก็สามารถตั้งกระทรวงและรัฐมนตรีว่าด้วยเรื่องนั้นได้เลย เช่น รัฐบาลฝรั่งเศสตั้งกระทรวง Solidarity เพราะเห็นว่าสังคมฝรั่งเศสขาดความเป็นปึกแผ่น หรืออังกฤษตั้งกระทรวงว่าด้วยแคว้นเวลส์และแคว้นสกอตแลนด์

เป็นการตั้งกระทรวงตามปัญหา ไม่ใช่ตั้งตามสาขาวิชา

ตามรัฐธรรมนูญใหม่ รัฐบาลสามารถตั้งกระทรวงตามปัญหา เช่น

- กระทรวงเศรษฐกิจชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติ
- กระทรวงความยุติธรรมในสังคม
- กระทรวงสันติภาพ
- กระทรวงการท่องเที่ยว
- กระทรวงพลังงาน
- กระทรวงภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคอีสาน
- กระทรวงกรุงเทพมหานคร

ฯลฯ

นี่เป็นเพียงการยกตัวอย่าง สุดแต่ว่าอยากแก้ปัญหอะไรให้ลุล่วง ก็ตั้งกระทรวงขึ้นมาเลย และโอนหน่วยงานที่จำเป็นแก่การนั้น ๆ มาขึ้นกับกระทรวงนั้น หรือให้รัฐมนตรีมีอำนาจประสานนโยบายข้ามกระทรวง

ในต่างประเทศบางแห่ง รัฐมนตรีไม่ได้นั่งอยู่ที่กระทรวง แต่มี
ห้องทำงานอยู่ที่รัฐสภา

เพราะรัฐมนตรีทำงานนโยบาย ไม่ใช่บริหารงานประจำซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการ

ทุกวันนี้รัฐมนตรีไปก้าวก่ายงานประจำ แต่ทำงานนโยบายไม่เป็น
การทำงานนโยบายไม่ต้องการตึกใหญ่ ๆ หรือหน่วยงานมากมาย
แต่ต้องใช้ปัญญากำหนดทิศทางใหญ่ ๆ จัดสรรทรัพยากร หนุนให้มีการ
ปฏิบัติตามทิศทางนั้น ๆ และประเมินการปฏิบัติให้ได้ผลจริง

กระทรวงแบบใหม่ไม่ต้องการตึกใหญ่แต่ปัญญาเล็ก หากต้องการ
ตึกเล็กแต่ปัญญาใหญ่

๔. พลังแห่งนโยบาย

นโยบายไม่ใช่สโลแกน แต่นโยบายเป็นการสังเคราะห์ทางปัญญา
อันลึกซึ้ง กำหนดทิศทางใหญ่ ๆ มีเป้าหมายชัดเจน มีเครื่องมือที่จะทำตาม

นโยบายได้สำเร็จ สามารถจัดสรรทรัพยากรทำตามนโยบาย ประเมินการปฏิบัติตามนโยบาย และสามารถปรับตัวให้นโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายได้ผลยิ่งขึ้น

ถ้าเป็นไปตามนี้จะเกิดพลังมหาศาลในการขับเคลื่อนบ้านเมือง
ที่แล่วมาบ้านเมืองเหมือนถูกซ้ำแหล่ออกเป็นส่วน ๆ ลองนึกภาพ
การซ้ำแหล่สุกร ซ้ำแหล่โค ดูเถิดครับ

การซ้ำแหล่คือการทำให้ตาย หรือซ้ำแหล่ของที่ตายแล้ว ไม่มี
ชีวิต ไม่มีจิตวิญญาณ การมีชีวิตคือการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ไปสู่เอกภาพ

เมื่อบ้านเมืองถูกซ้ำแหล่ออกเป็นส่วน ๆ ขาดเอกภาพ จึงขาดพลัง
ชีวิตที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ปัญหาจึงหมักหมมเพิ่มพูนขึ้นจนวิกฤติ

**สังคมไทยและรัฐบาลใหม่ควรจะเข้าใจประเด็นนี้และสร้างพลังทาง
นโยบายเพื่อจัดการกับปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงโดยรวดเร็ว**

ถ้าแก้ความยากจนได้ก็เท่ากับแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง ฉะนั้น ถ้ามีรัฐ-
มนตรีที่ว่าด้วยเรื่องนี้ และใช้พลังนโยบาย ก็จะทำให้งานนี้สำเร็จโดยรวดเร็ว

ความยุติธรรมในสังคมเป็นศีลธรรมพื้นฐาน ซึ่งถ้าขาดไปประเทศ
เจริญไม่ได้ การขาดความยุติธรรมในสังคมเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ลึกซึ้ง
ต้องการพลังทางนโยบายที่เข้มแข็ง จริงจัง จึงจะแก้ได้

สันติภาพเป็นเรื่องใหญ่ที่ครอบคลุมทุกเรื่อง ทั้งระดับมหภาคและ
จุลภาค ประเทศไทยมีศักยภาพที่จะทำงานทางสันติภาพระดับโลก พระ-
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสนานมาแล้วว่า **“ประเทศ
ไทยนี้เหมาะในการที่นานาประเทศจะมาคุยกันเรื่องสันติภาพ”** คนไทยนั้นเก่ง
ในเรื่องนี้มาแต่โบราณ จึงเอาตัวรอดมาได้

อย่ามองว่าคนไทยมีแต่ความเลวร้าย ความดีก็มี ต้องใช้ความดีหรือ
จุดแข็งของเราไปทำประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อโลก

ในระดับโลก เราสามารถเชิญรัฐบาล (สตรี) ทางสันติภาพมาคุยกัน ในประเทศไทยได้ แต่ในระดับประเทศ เรากำลังมีความขัดแย้งเชิงโครงสร้างเต็มไปหมด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องการใช้ทรัพยากร ถ้าเรามี**พลังงานนโยบาย**ในเรื่องสันติภาพ จะทำให้เราสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีบทบาทในเรื่องสันติภาพในเวทีโลก

ควรมีกระทรวงสันติภาพหรือไม่ เป็นต้น

ขอให้สังคมไทยและนายกรัฐมนตรีคนใหม่สนใจเรื่องการตั้งรัฐมนตรี และกระทรวงในรูปแบบใหม่ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อให้เกิดพลังงานนโยบาย อันจะเป็นพลังขับเคลื่อนให้สังคมไทยพ้นวิกฤติ

กระทรวงเก่า ๆ ก็ต้องปรับการทำงานของรัฐมนตรีให้ไปทำงานนโยบาย ไม่ทำตัวเป็นอุปสรรคต่อข้าราชการ

การปรับรอยต่อระหว่างการเมืองกับราชการให้ถูกต้อง เป็นวาระใหญ่ของชาติอย่างหนึ่งที่นายกรัฐมนตรีคนใหม่ควรให้ความสนใจ

เพื่อนคนไทยครับ คนไทยไม่ใช่คนเลวร้ายอะไร แต่ระบบของเราไม่ดี ควรทำความเข้าใจระบบและแก้ไขระบบเสีย บ้านเมืองจะได้พ้นวิกฤติ

รัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมืองมีอะไรดี ๆ อยู่ในนั้นมากทีเดียว แต่ยังขาดความเข้าใจและการนำมาใช้ให้เต็มที่

เมื่อผมพูดถึงมงคล ๔ ประการ สำหรับนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ประการหนึ่งใน ๔ นั้นก็คือ **“ความซื่อสัตย์ต่อรัฐธรรมนูญ และนำรัฐธรรมนูญมาใช้ให้เกิดประโยชน์เต็มที่”** แม้เพราะเหตุนี้แหละครับ

๒๒ มกราคม ๒๕๔๔